

МЦПД

Міжнародний
Центр
Перспективних
Досліджень

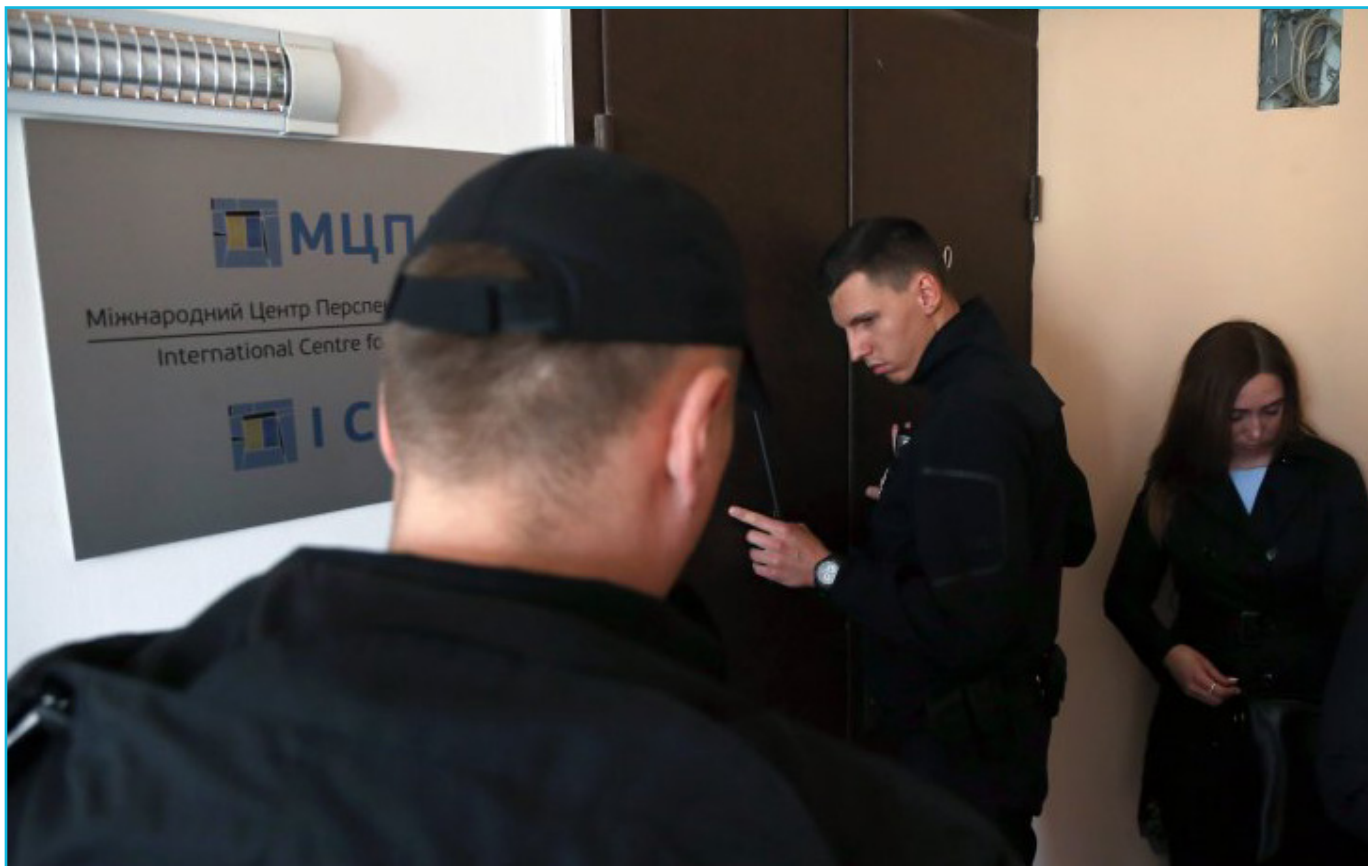
Офіс 10, вул. Інститутська, 14, м. Київ, Україна, 01021
Тел.: +38 (044) 253-44-82 | Факс: +38 (044) 253-44-82
www.icps.com.ua | office@icps.kiev.ua

INSIDE UKRAINE

Квітень 27
2017 / #67

Державні рішення

Атака на аналітичний центр: політичне замовлення чи ексцес виконавців?

13 квітня 2017 р. співробітники прокуратури Автономної Республіки Крим (АРК) та Служби Безпеки України (СБУ) провели обшук у приміщенні аналітичного центру «Міжнародного центру перспективних досліджень» (МЦПД) з метою відшукування «ідей щодо мирного врегулювання конфлікту на Донбасі».

Обшук в аналітичному центрі викликав бурхливу реакцію українського громадянського суспільства та правозахисників. Ця гучна подія може бути тривожним сигналом зміни політики, яку проводить українська влада щодо мирного врегулювання, поваги до демократичних норм та фундаментальних свобод, ставлення у цілому до громадянського суспільства.

Обшук в МЦПД – це перший в історії незалежної України випадок втручання правоохоронних органів у діяльність аналітичного центру. Прикладів такого тиску на незалежні громадські організації не було навіть за часів президентства Леоніда Кучми чи Віктора Януковича. Дії прокуратури АРК та СБУ були засуджені Українською Гельсінською спілкою з прав людини (УГСПЛ), Харківською правозахисною групою (ХПГ), низкою українських експертів та громадських активістів. Вони є відвертим викликом не лише українському громадянському суспільству, але й усьому цивілізованому світу, який підтримує Україну як країну, що йде демократичним, а не авторитарним шляхом.

Обшук в МЦПД – безпрецедентне втручання правоохоронних органів у діяльність аналітичних центрів.

Репресивні дії правоохоронних органів проти аналітичного центру викликають одразу декілька серйозних запитань.

1. Як у демократичній державі, де свобода думки гарантується Конституцією, можливі атаки на аналітичні центри з офіційним звинуваченням «за опрацювання ідей»? Саме опрацювання ідей і є основною функцією аналітичного центру. Дана атака, як зазначила УГСПЛ, є «наступом на ключову свободу – вираження поглядів», «намаганням монополізувати ринок ідей і нав'язати суспільству державну доктрину, як єдину можливу, під страхом обвинувачення тих, хто пропонує інші підходи, в особливо тяжкому злочині – у державній зраді. Непропорційне втручання держави у діяльність аналітичних центрів є суто обскурантистською спробою встановити монополію на правду».

2. Як може у правовій державі через три роки після Революції Гідності мати місце обшук в аналітичному центрі, під час якого було порушено норми Кримінального процесуального кодексу (КПК), заборонено допуск адвокатів та швидкої допомоги, використано фізичну силу та пошкоджено майна? Обшук продемонстрував, що після того, як було піднято і знято з порядку денного реформи ГПУ, СБУ, а порушення закону і верховенства права стали знову нормою у країні, влада знову використовує правоохоронні органи не для захисту країни та її громадян, а для особистих корисних цілей – політичних чи інших. Фактично, маємо перемогу «залізного закону олігархії», коли після революції, переворотів чи виборів змінюються особи на чолі державних інституцій, але не самі інституції, норми чи правила гри. Через три роки після Революції Гідності можна констатувати, що в Україні поступово відновлюється олігархічно-авторитарний режим – лише у ще гіршій формі.

3. Якою є справді позиція нинішньої української влади щодо мирного врегулювання конфлікту на сході країни та відновлення територіальної цілісності та суверенітету держави, якщо відбувається атака на аналітичний центр саме через опрацювання ідей мирного врегулювання конфлікту? До цієї атаки можна було спостерігати постійне роздвоєння державної політики і риторики щодо мирного врегулювання конфлікту на сході: з одного боку декларація відданості мінським домовленостям і відновлення суверенітету дипломатичним шляхом, з іншого –

жорстка войовнича риторика та дії окремих представників влади. Атака дозволяє стверджувати про посилення «яструбиних сил» в українській владі та бажання дискредитувати силовими методами тих, хто виступає за переговорно-дипломатичний шлях врегулювання конфлікту.

У будь-якому випадку репресивні дії правоохоронних органів проти аналітичного центру – разом з низкою інших дій по переслідуванню антикорупційних організацій – завдали серйозного удару по іміджу українського керівництва, змушує поставити питання щодо авторитарних і антидемократичних тенденцій в країні.

Негативні наслідки для влади від таких дій переважають будь-який можливий «позитив» і змушують поставити запитання щодо того, що ж стоїть за подібними атаками: політичне замовлення чи ексцес виконавців?

В українському експертному середовищі існують **три версії щодо причин обшуку в офісі МЦПД**.

Перша версія полягає у намаганні української влади встановити контроль над незалежними громадськими організаціями. Незадовго до обшуку у березні 2017 р. були прийняті зміни до Закону України «Про запобігання корупції», які передбачають обов'язкове електронне декларування доходів для представників громадських організацій, які займаються антикорупційною діяльністю. На думку Виконавчого директора Міжнародного фонду «Відродження» Євгена Бистрицького, обидві події можуть сигналізувати про зменшення громадянських свобод в Україні через три роки після Революції Гідності. Ця версія виглядає як найбільш ймовірною, такою, що характеризує загальні тенденції в країні. Вона дозволяє зробити висновки щодо можливого подальшого розвитку країни, а також щодо протидії цьому з боку громадянського суспільства та іноземних партнерів України.

Громадянські свободи в Україні перебувають під загрозою через три роки після Революції Гідності.

Друга версія обшуку в МЦПД може свідчити про переслідування «інакодумства» у питаннях врегулювання конфлікту на Донбасі. За словами Директора Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва Ірини Бекешкіної, в СБУ може існувати «ідеологічний підрозділ», який слідкує за тим, наскільки плани мирного врегулювання відповідають офіційній позиції уряду України. Так, МЦПД займає проактивну позицію щодо мирного врегулювання, що може не відповідати інтересам певних політичних кіл, які поширюють войовничу риторику.

Українські громадські діячі побоюються переслідування за «інакодумство».

Третя версія не заперечує попередні, але окремо виділяє саме важливість проблем на американському векторі зовнішньої політики України. Атака на МЦПД відбулась одразу після повернення з США представника МЦПД Василя Філіпчука, де він виступив у «Фонді Карнегі за міжнародний мир» та зустрівся з представниками американського істеблішменту для обговорення ідей щодо мирного врегулювання конфлікту на сході країни. Ймовірно, саме виступ та зустрічі Василя Філіпчука з американськими посадовцями і викликали таку реакцію з боку українських органів влади.

Важливо зазначити, що МЦПД ще з самого початку російської агресії проти України займався розробкою мирних шляхів врегулювання конфлікту. Однією з перших публікацій

з ідеями мирного врегулювання був випуск "Inside Ukraine" від 3 березня 2014 року. Протягом 2014–2015 рр. за підтримки іноземних донорів МЦПД провів проекти «Започаткування національного діалогу в Україні із залученням усіх зацікавлених сторін», «Використання світового експертного досвіду та проведення публічних консультацій в процесі внесення змін до Конституції України» у контексті мирного врегулювання та «суспільного договору». З листопада 2016 р. за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» МЦПД здійснює проект «Моделювання імплементації Мінських угод та підтримка стратегічних радників при МінТОТ». Усі аналітичні публікації, розроблені в рамках цих та інших проектів, є у відкритому доступі на сайті МЦПД, тому проведення обшуку виглядає саме як атака на аналітичний центр, а не просто здійснення слідчих дій.

У цілому атака та обшук в МЦПД є тривожним дзвіночком, який свідчить про обмеження громадянських свобод в Україні та боротьбу з «інакодумством» у питанні мирного врегулювання. З огляду на це країнам ЄС, США, Канаді, Японії та іншим міжнародним партнерам потрібно максимально активізувати тиск на керівництво України з метою збереження політичних та громадянських прав і свобод, а також недопущення сповзання нашої держави в бік авторитаризму. Толерування подібних атак під прикриттям боротьби з російською агресією призведе до створення в Україні такого ж путінського авторитарного режиму – лише з антипутінською риторикою.

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

Підсумки роботи уряду В. Гройсмана у 2016 році

В середині квітня виповнився рік, як Кабінет Міністрів України очолив Володимир Гройсман. Відповідно до процедури, 14 лютого КМУ представив звіт про хід і результати виконання програми діяльності уряду в 2016 році.

До основних напрацювань роботи уряду у звіті відносять відновлення макроекономічного зростання. В цілому, перший рік уряду Гройсмана не приніс серйозних розчарувань, однак він і не продемонстрував особливих здобутків в сфері реалізації реформ.

Стратегічними пріоритетами Кабінету Міністрів України на 2016 рік були визначені наступні:

- ☑ макроекономічна стабілізація;
- ☑ створення сприятливих умов для розвитку бізнесу;
- ☑ забезпечення верховенства права та протидія корупції;

- ☑ підвищення якості державного управління та державних послуг;
- ☑ відновлення безпеки держави та громадян.

Перший рік уряду Гройсмана не приніс серйозних розчарувань, однак він і не продемонстрував особливих здобутків, особливо в сфері реформ.

У звіті уряду зазначено про досягнення позитивних результатів за кожним з стратегічних напрямків, визначених у плані роботи. Втім, в більшості випадків зазначені досягнення уряду мають або формальний, або двоїстий характер.

У звіті уряду зазначено про досягнення позитивних результатів за кожним з стратегічних напрямків.

Чи не найбільшим досягненням вважається досягнення макроекономічної стабілізації та забезпечення росту ВВП за результатами

2016 року. ВВП України справді продемонстрував позитивну динаміку в 2016 році та виріс на 2,3%, однак треба враховувати низьку базу порівняння і напрацювання попереднього уряду.

Одним з найбільших досягнень Володимир Гройсман вважає підвищення мінімальної зарплати до 3200 гривень і надання субсидій. З жовтня уряд анонсував ще і підвищення пенсій. Втім, таке підвищення мінімальної зарплати має неоднозначний вплив на стан бюджету та макроекономічну ситуацію, зокрема в частині формування підґрунтя для інфляційних процесів.

Підвищення мінімальної зарплати має неоднозначний вплив на стан бюджету та макроекономічну ситуацію

Володимир Гройсман також заявив про успішність економічних реформ, особливо в нафтогазовій сфері, де вдалося знищити корупційні схеми. Це, за його словами, вдалося досягти шляхом підвищення комунальних тарифів на газ і електроенергію. Однак суттєве підвищення тарифів має негативні соціальні наслідки та сприяє інфляційним процесам. Особливим сюрпризом для українців стало рішення про введення абонентської плати за газ для населення, яке після громадського резонансу призупинили.

Окремі позитивні результати були досягнуті в рамках реформи децентралізації. Станом на кінець 2016 року було сформовано 366 ОТГ. Однак суттєві прогалини в законодавстві гальмують загальний темп реформи децентралізації.

Суттєві прогалини в законодавстві гальмують загальний темп реформи децентралізації.

До основних недоліків роботи уряду слід віднести низький темп реформ, зрив приватизації в 2016 році, невдачу з введенням ринку землі, незадовільні результати антикорупційної, освітньої та медичної реформ, погану взаємодію з парламентом. Також сумнівними є здобутки в сфері формування сприятливого бізнес-середовища та залучення іноземних інвестицій в економіку України. Основний масив іноземних інвестицій, що надійшли в економіку України в 2016 році був сформований за рахунок рефінансування дочірніх банків російськими материнськими структурами.

Згідно із законом після року роботи Кабмін втрачає імунітет, і парламент може ініціювати його відставку. Голосування по звіту уряду в парламенті очікувано відбудеться після травневих свят. На даний момент ймовірність негативного голосування по звіту уряду та наступної зміни уряду є низькою, оскільки коаліція у Верховній Раді в цілому задоволена роботою уряду, та й достатньої кількості голосів під це рішення немає. Крім того, у президента Петра Порошенка зараз немає кандидатур, здатних зайняти крісло прем'єра.

До основних факторів, що перешкождали ефективній роботі уряду у 2016 році можна віднести наступні:

- Слабка інституційна спроможність органів державної влади, низька професійна підготовка та мотивація державних службовців, що обумовлює низьку якість державних рішень.
- Формування уряду за партійними квотами, збереження політичного впливу на прийняття державних рішень органами влади з врахуванням інтересів зацікавлених груп.
- Політична нестабільність протягом 2016 року, що ускладнювала роботу уряду.

Слабка інституційна спроможність органів державної влади обумовлює низьку якість державних рішень

Політична конкуренція

Три сценарії розвитку політичної ситуації в Україні

В Адміністрації президента розглядають декілька варіантів розвитку політичної ситуації в країні: переформатування коаліції та структур влади, заморожування ситуації до 2019 року або ж дострокові парламентські вибори восени 2017 року.

Зважаючи на складну внутрішньополітичну конкуренцію та геополітичну кон'юнктуру, ймовірність реалізації кожного із цих сценаріїв є досить високою. На даний момент, поки тривають активні консультації між основними стейкхолдерами. Однак, в середині травня буде вже зрозуміло, яку лінію поведінки займе Петро Порошенко, і чим закінчатися коаліційні торги.

Сценарії № 1 – підсилення коаліції та переформатування структур влади

Частина оточення Президента вважає, що перерозподіл посад в центральних органах влади допоможе знизити політичну напругу та послабити популістів шляхом перезавантаження коаліції. Разом з тим, переформатування необхідне в зв'язку із ослабленням впливу ряду олігархів, в першу чергу Ігоря Коломойського. Окрім політичної стабілізації, прихильники переформатування очікують на економічну стабілізацію ситуації, яка допоможе впевненіше почуватися владі і краще підготуватися до виборчих кампаній в 2019 році.

В підсиленні коаліції зацікавлений також Прем'єр-міністр Володимир Гройсман,

який прагне продемонструвати економічний ріст та показати свою політичну ефективність. З цією метою, Гройсман особисто взявся врегульовувати «сміттєве питання» мера Львова Андрія Садового. В обмін на вирішення головної репутаційної проблеми Андрія Садового, фракція «Самопоміч» під час ключових голосувань буде підтримувати урядові ініціативи Гройсмана. Цікаво, що нещодавно Михайло Саакашвілі офіційно звинуватив фракцію «Самопоміч» та Андрія Садового в тому, що вони не до-

статньо критикують владу та кабінет Гройсмана зокрема.

Андрій Садовий та Володимир Гройсман домовилися разом вирішувати «сміттєву проблему»

Іншим потенційним учасником коаліції називають Радикальну партію Олега Ляшка. Проте, по наявній інформації, ані «Самопоміч», ані «Радикальна партія» не планують вступа-

СПИСОК ПОСАД, ПО ЯКИМ ВЕДУТЬСЯ ПОЛІТИЧНІ ТОРГИ:

ВАКАНТНА ПОСАДА

ДАТА ВІДСТАВКИ
3 березня 2017
Роман Насіров

**КЕРІВНИК
ДЕРЖАВНОЇ
ФІСКАЛЬНОЇ
СЛУЖБИ**

ДАТА ВІДСТАВКИ
10 квітня 2017
Валерія Гонтарєва

**ГОЛОВА
НАЦІОНАЛЬНОГО
БАНКУ УКРАЇНИ**

ДАТА ВІДСТАВКИ
12 квітня 2017
Дмитро Вовк

**ГОЛОВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ КОМІСІЇ,
ЩО ЗДІЙСНЮЄ
ДЕРЖАВНЕ
РЕГУЛЮВАННЯ
У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ**

ДАТА ВІДСТАВКИ
13 квітня 2017
Ігор Білоус

**ГОЛОВА ФОНДУ
ДЕРЖАВНОГО
МАЙНА**

СПИСОК ПОСАДОВЦІВ, ЯКІ МОЖУТЬ БУТИ ЗАМІНЕНІ НАЙБЛИЖЧИМ ЧАСОМ:**ВОЙЦЕХ БАЛЧУН****УКРЗАЛІЗНИЦЯ****ГЕННАДІЙ ЗУБКО****ВІЦЕ-ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР,
МІНІСТР РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ,
БУДІВНИЦТВА ТА ЖКГ****ІГОР НАСАЛИК****МІНІСТЕРСТВО
ЕНЕРГЕТИКИ****УЛЯНА СУПРУН****МІНІСТЕРСТВО
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я****ВАДИМ ЧЕРНИШ****МІНІСТЕРСТВО
З ПИТАНЬ ТИМЧАСОВО
ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ****ЮРІЙ СТЕЦЬ****МІНІСТЕРСТВО
ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ**

ти в коаліцію, оскільки їхні акціонери вважають, що співпраця з «БПП» і «НФ» може призвести до суттєвого падіння їхніх партійних рейтингів. Скоріше за все, дані фракції будуть ситуативно голосувати за певні рішення в обмін на економічні дивіденди.

Сценарій № 2 – заморожування ситуації до 2019 року

Інша частина найближчого бізнесового оточення переконує Президента, що він повністю контролює політичну та економічну ситуацію в країні, і його президентству нічого не загрожує. Парламент хоча і слабкий, але голосує за важливі рішення, уряд контролюється Адміністрацією президента, а внутрішньополітична опозиція роздроблена і різношерста. Незважаючи на те, що ситуація на Донбасі є далекою від політичного врегулювання, міжнародні партнери продовжують підтримувати чинну архітектуру влади, а МВФ дає позитивні політичні сигнали щодо чергового траншу для української економіки.

Бізнесове оточення переконує Президента в тому, що ситуація під контролем

Також на 2019 рік відсутній виражений опонент, який може становити загрозу Порошенку (Арсеній Яценюк і Андрій Садовий дискредитовані і суттєво обмежені в доступі до ресурсів). Бізнесова група інтересів в АПУ переконує Порошенка, що всі вакантні посади необхідно заповнити своїми людьми по квоті «БПП», і внутрішнього запасу міцності вистачить, щоб виграти вибори в 2019 році.

Сценарій № 3 – дострокові вибори осінню 2017 року

Однією із головних проблем для Банкової є сильні позиції партнера по коаліції – «Народного фронту», який також контролює значну частину важливих посад. Зокрема, на Банковій думають над тим, як максимально усунути Народний фронт від політичних процесів, аби разом з тим, не опинитися на порозі дострокових виборів. В даному контексті, варто також відзначити вже третю справу проти Мартиненка, за допомогою якої Адміністрація президента спільно з грузинською групою (Гізо Углава-Михайло Саакашвілі) в НАБУ намагалися послабити політичні позиції «Народного фронту», усунути Мартинен-

ка із енергетичного ринку та завести замість нього структури Кононенка та Григоришина.

Сценарій дострокових виборів став особливо активно обговорюватися в експертному середовищі та кулуарах влади після затримання детективами НАБУ соратника Арсенія Яценюка – екс-депутата Миколи Мартиненка. Чимало політологів були переконані в тому, що «НФ» почне шантажувати АПУ виходом із коаліції. Однак цього не сталося, оскільки «НФ» не зацікавлений в дострокових виборах. Разом з тим, депутати та міністри від НФ, які взяли Миколу Мартиненка на поруки, продемонстрували Банковій, що вони як єдина команда готові до будь-яких форм політичного тиску.

Група «Лещенко-Саакашвілі», які здійснюють політичний вплив на НАБУ, прагнуть дострокових парламентських виборів

Частина команди Порошенка вважають, що дострокові парламентські вибори дадуть шанс перезавантажити систему при мінімальних втратах, оскільки прийнято рішення по безвізовому режиму, МВФ надає транш, спостерігається поступове покращення макроекономічної ситуації. Крім того, в політичному плані є багато гучних антикорупційних справ, на яких крім «Саакашвілі-Лещенка», роблять собі піар і представники команди Порошенка.

Петро Порошенко вважає, що безвіз з ЄС є головною персональною перемогою за роки президентства

На Банковій також вважають, що в разі дострокових виборів, влада як мінімум, не втрапить свої позиції, оскільки буде збережена стара виборча система, яка в сумі із адміністративними ресурсом дозволить досягнути непоганих результатів.

Проте, сценарій дострокових виборів на осінь 2017 року все-таки, видається малоймовірним. Петро Порошенко не бажає вступати в зону політичної турбулентності, а «Народний фронт» готовий до максимальних поступок, аби лише зберегти існуючу конфігурацію.

Незалежно від того, який сценарій розвитку політичної ситуації обере Петро Порошенко, владі необхідно продовжувати курс реформ. Першочерговим завданням має стати ухвалення нового виборчого законодавства та ініціювання всеосяжної Конституційної реформи, яка повинна припинити дуалізм повноважень між президентом і урядом.

Також, для міжнародних партнерів важливо звернути увагу на питання боротьби з корупцією, в якій правоохоронні та антикорупційні органи перетворилися на інструмент політичної конкуренції.

Метою публікації є надання об'єктивної інформації про поточні політичні події в Україні та поглибленого аналізу головних тенденцій внутрішньополітичного життя в державі. Подібний аналіз допоможе розставити пріоритети у справі проведення реформ у різних сферах державної політики та оцінити якість державних рішень з точки зору їхнього впливу та послідовності. Окрема увага приділяється оцінці політичної конкуренції в Україні та здатності ключових політичних гравців реагувати на виклики часу.

© 2017 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)
У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД

Відповідальний за проект: Анатолій Окτισюк

Відповідальні за розділи:

«Державні рішення» - Колектив МЦПД

«Економічна політика» - Василь Поворозник

«Політична конкуренція» - Анатолій Окτισюк

Колектив експертів МЦПД:

Василь Філіпчук, Анатолій Окτισюк, Євген Ярошенко, Василь Поворозник, Ангела Бочі, Ірина Івашко, Вадим Перебийніс, Юлія Гоменюк, Ірина Степанова, Вероніка Шигірт

МЦПД

Міжнародний центр перспективних досліджень

Телефон: +38 (044) 253-44-82

Факс: +38 (044) 253-44-82

Електронна пошта: office@icps.kiev.ua

www.icps.com.ua

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in Ukraine

Проект реалізується за підтримки
Посольства Швейцарії в Україні.

Міжнародний центр перспективних
досліджень відповідає за зміст видання